

Οι συνδηλώσεις του ονόματος «χριστιανός»

Ορθοδοξία / Καινή Διαθήκη

Αθανάσιος Μουστάκης, Δρ Θεολογίας

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=160675>]

Η λέξη «χριστιανοί» αποτελείται από δύο διαφορετικά μεταξύ τους μέρη:

(α) το θέμα «χριστ-», που προφανώς προέρχεται από τον πολύ γνωστό τίτλο «Χριστός», ο οποίος αποδόθηκε στον Ιησού και προέρχεται από τη μετοχή παρακειμένου, «κεχρισμένος», του ρήματος «χρίω» και υποδηλώνει αυτόν που έχει λάβει ειδική χρίση για να επιτελέσει κάποιο έργο. Εν προκειμένω ο τίτλος υποδεικνύει αυτόν που έχει χρισθεί από το Θεό για να επιτελέσει το έργο της σωτηρίας των ανθρώπων. Ο τίτλος μαρτυρείται περισσότερες από 530 φορές στην Καινή Διαθήκη. Για την ακρίβεια εντοπίζεται σε όλα τα κείμενά της, εκτός από την τρίτη επιστολή του Αγίου Ιωάννου, που είναι ιδιαίτερα σύντομο κείμενο και δεν περιλαμβάνει καμία αναφορά στον Ιησού. Ήδη από την περίοδο αυτή ο επιθετικός προσδιορισμός έχει μετατραπεί σε όνομα το οποίο, συνήθως, συνδυάζεται με το εβραϊκό «Ιησούς», που αποτελεί το κύριο όνομα του Σωτήρα.

(β) από την κατάληξη «-ιανοί» που είναι λατινικό επίθεμα (-ianus/-iani) που δημιουργεί επίθετο και φανερώνει μη χριστιανική προέλευση. Η αντίστοιχη ελληνική κατάληξη θα μπορούσε να είναι το «Χρισταίοι» ή το «Χριστηνοί». Η προσθήκη της σε ονόματα εξέφραζε οικογενειακή σχέση, γεωγραφική προέλευση, πελατειακή, αλλά και ευρύτερη πολιτική ή κοινωνική σχέση. Γνωστό παράδειγμα οι Caesariani, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι είτε απελεύθεροι είτε πελάτες[1] είτε πολιτικοί οπαδοί του Καίσαρα είτε και τα τρία ταυτόχρονα. Άλλα γνωστά ονόματα με αυτή την κατάληξη είναι τα Galbiani (οπαδοί του Γάλβα), Pompeiani (οπαδοί του Πομπήιου), Augustiani (οπαδοί του Οκταβιανού Αυγούστου) αλλά και Ciceroniani (οπαδοί του Κικέρωνα).

Στην Καινή Διαθήκη συναντάμε τους «Ηρωδιανούς». Εμφανίζονται μία φορά στο ευαγγέλιο του Ματθαίου (22:16) και δύο φορές στο ευαγγέλιο του Μάρκου (3:6 και 12:13). Πιθανότατα, ήταν οπαδοί του οίκου των Ηρωδών (κυρίως του Ηρώδη Αντίπα και ίσως του Ηρώδη Αγρίππα Α΄). Ίσως να ήταν πελάτες, με τη ρωμαϊκή έννοια, των δύο βασιλέων. Επίσης, είναι πιθανό να ήταν παλαιοί απελεύθεροι ή αξιωματούχοι του βασιλικού οίκου του Ηρώδη. Θα μπορούσαν να είναι οι άνθρωποι του Αντύπα στην Ιερουσαλήμ, καθώς η πόλη αυτή ήταν υπό ρωμαϊκή κατοχή και ο ίδιος περιορισμένος στη Γαλιλαία και την Περαία. Μάλιστα, υπάρχουν μαρτυρίες για παρουσία τους στη Ρώμη και στην Αντιόχεια.

Ήταν μία πολιτική ομάδα με συμφέροντα που φαίνεται ότι σε κάποιες περιπτώσεις συνδυάζονταν με αυτά των Φαρισαίων. Ο Ηρώδης Αγρίππας Α΄ έζησε για μεγάλο χρονικό διάστημα στη Ρώμη, όπου δέθηκε με στενή φιλία με τους μετέπειτα αυτοκράτορες Γάιο Καλιγούλα και Κλαύδιο. Είναι πιθανό, λοιπόν, με την επιστροφή του στην πατρίδα να δημιούργησε έναν κύκλο πολιτικών υποστηρικτών, κατά τα πρότυπα του συστήματος της ρωμαϊκής πελατείας, οι οποίοι ονομάστηκαν από το οικογενειακό, και όχι το προσωπικό του, όνομα.

Σύμφωνα με τον Ωριγένη αυτοί που ήταν νομιμόφρονες προς τη ρωμαϊκή εξουσία και προέτρεπαν τους Ιουδαίους να αποδίδουν φόρο στον Καίσαρα «εκαλούντο Ηρωδιανοί υπό των μη θελώντων τούτο γίνεσθαι». Ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος τους προσδιορίζει ως «Ηρώδου στρατιώτας», ενώ ο Θεόδωρος Μοψουεστίας εκτιμά ότι είτε εννοεί «τους Ηρώδου στρατιώτας» είτε «τους απαιτητάς των τελών των επιβληθέντων τοις Ιουδαίοις υπό Ρωμαίων». Προς τη δεύτερη εκτίμηση κλίνει και ο Αγ. Κύριλλος Αλεξανδρείας, ο οποίος τους χαρακτηρίζει ως δασμολόγους («δασμολόγοι δε ούτοι»), ενώ στο υπόμνημά του στον προφήτη Ησαΐα τους χαρακτηρίζει «πράκτορες ... τελωνών». Από αυτές τις αναφορές διαπιστώνουμε ότι οι πατέρες της Εκκλησίας θεωρούσαν βέβαιο ότι είχαν στενή σχέση με τον Ηρώδη και τη διοικητική του μηχανή. Η εικόνα αυτή ομοιάζει με την εικόνα που έχουμε σήμερα για τους οπαδούς/ακολουθούς διαφόρων προσώπων, αλλά περιλαμβάνει περισσότερες δραστηριότητες, όπως τη συλλογή φόρων ή τη στρατιωτική υπηρεσία.

[Συνεχίζεται]

[1] Η «πελατεία» αποτελούσε έναν ιδιότυπο θεσμό της ρωμαϊκής πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Με πυραμιδωτή διάταξη όλοι οι Ρωμαίοι ήταν προσκολλημένοι σε κάποια άλλη ισχυρότερη οικογένεια, την οποία υποστήριζαν στις πολιτικές της φιλοδοξίες και η οποία, με τη σειρά της, τους παρείχε αντίστοιχη στήριξη. Οι ασθενέστερες οικογένειες δέχονταν τους πελάτες τους πολύ νωρίς το πρωί και

στη συνέχεια πήγαιναν όλοι μαζί να επισκεφθούν τους δικούς τους πάτρωνες. Αντιλαμβανόμαστε ότι η καθημερινή αυτή πολιτική και κοινωνική επαφή αποτελούσε την αποτελεσματικότερη μέθοδο, όχι μόνο για επίδειξη, αλλά και για καταμέτρηση της δύναμης κάποιου. Οι ασθενέστεροι πολίτες έβρισκαν σε αυτό το πλέγμα των σχέσεων τη δυνατότητα να λύσουν κάποια προσωπικά ή οικογενειακά προβλήματα, να έχουν προστασία από τους πολιτικούς τους αντιπάλους και να προωθήσουν τις φιλοδοξίες τους.

<http://bit.ly/2rLiU49>